Frits Jonker

Fredrik (Frits) Pieter Jonker is geboren op 11 november 1912 in Almelo. Hij was de zoon van Jannus Jonker en Jannetje Schuurman. Frits volgde de HBS-B en studeerde Biologie in Utrecht. Hij trouwde met Anni Margriet Emma Jonker.

Al in zijn jeugd was hij actief binnen Scouting. In 1924 was hij patrouilleleider bij de HJB Verkenners in Almelo. Tussen 1929 en 1935 zat hij bij een troep in Amersfoort. In 1932 wordt hij vaandrig van groep 3 in Amersfoort en een jaar later volgde hij de Gilwell cursus. In 1935 richtte hij in Utrecht groep 11 Joh de Witt groep op. In oktober 1937 wordt hij samen met A.M. Kaajan benoemd tot assistent districtscommissaris verkenners in district Utrecht. Hij woonde op de Catharijnesingel. In januari 1939 promoveerde hij aan de Utrechtse Universiteit. In 1940 werd hij waarnemend districtscommissaris in Utrecht.

Samen met commissaris J. Herold van de Katholieke verkenners had hij in de meidagen van 1940 de leiding over de Padvinders Hulpdienst in Utrecht. Een paar maand voor de Duitse inval volgden 50 voortrekkers van de NPV en de katholieke verkenners een opleiding bij de politie. De verkennersgroepen zetten een alarmeringssysteem op, zodat bij een noodzakelijk inzet de scouts snel samengebracht konden worden. Op 10 mei werd het padvindershoofdkwartier als centrale ingericht. Een aantal padvinders bleven op het stadhuis om als ordonnans op te treden, scout werden ingezet op het station en als hulp bij het inrichten van evacuatieplekken. Er werd geholpen in de ziekenhuizen, onder andere met verplaatsen van bedden en er werd geholpen met het weghalen van gewonden bij de Grebbelinie. Na het bombardement op Rotterdam gingen een aantal Utrechtse voortrekkers daarheen om hulp te bieden. Direct na de capitulatie coördineerden Herold en Jonker de inzet van padvinders bij de inzameling van kleding en goederen voor de gedupeerde ingezetenen in Rotterdam.

Op 2 april 1941 wordt Scouting door de bezetter verboden. Door heel Nederland werden veel commissarissen van Scouting direct na het verbod gevangen gezet en verhoord. Onder hen waren ook de districtscommissarissen Frits Jonker, Han Rozendaal en Zeger Salomé. Frits werd gevangen gezet in het Huis van Bewaring aan de Gansstraat in Utrecht. Op 7 april 1941 werd hij weer uit hechtenis ontslagen.

J. van Eijbergen, patrouilleleider van de Otters van groep 4 Dr. Hoogenhuyzegroep uit Utrecht, schreef op zaterdag 5 april 1941 in zijn logboek: *We blijven in onze padvinderswet een richtsnoer zien voor de toekomst. De gewone troepbijeenkomsten zijn voorlopig uitgeschakeld. De leiding zal de nu vrijkomende tijd meer gebruiken om het contact met de ouders gaande te houden. De P.L.'s wordt aanbevolen om de patrouillemiddagen gaande te houden. Meer mogen en willen we niet doen omdat onze commissarissen, de hoplieden*

Jonker en Rozendaal in hechtenis genomen zijn en zij voor ons zitten. We zullen dus allen pogingen doen om geen ongeoorloofde dingen et doen om hen niet een onnodig langere straf te bezorgen.

Oproep aan de Utrechtse Jeugd
VAN 15–23 JAAR.
VOOR KONINGIN EN VADERLAND.

Op verzoek van de burgerlijke en militaire autoriteiten en in overleg met de Utrechtse Jeugdorganisaties worden de Utrechtse jongeren met de meeste spoed uitgenodigd tot het verrichten van

VRIJWILLIGE HULPDIENSTEN

Veel ouderen zijn uitgevallen. Wij rekenen er op, dat de jeugd zich spontaan aanbiedt. Er is, speciaal voor dit werk, gesticht een

Bureau voor Burgerlijke Diensten door Jongeren.

De hulpdiensten worden voorlopig ondergebracht in de volgende drie sectoren:
I. Koerierdiensten, eenvoudige tolkdiensten, wegwijsdiensten, e.a.
II. Hulpbewakingsdiensten, hulp bij demonstraties, aanplakdiensten, e.a.
III. Hulpdiensten in de huishouding, bij voedseluitreiking, bij ongevallen, op te zwak bezette bureaux, e.a.

De aanmelding geschiedt in het gebouw Achter St. Pieter 14.
Daar worden de nodige instructies gegeven.

Uitgesloten zijn de jongeren, die niet over goede referenties beschikken en die hulpdiensten aan de vijand hebben verleend.
Denk je alvast in, welke hulpdiensten je zult kunnen verrichten en meld je dadelijk aan.

Het Bureau voor Burgerlijke Diensten voor jongeren:
Ad. KUIPER, Voorzitter
Mej. Dra. C. BOER
Dr. F. P. JONKER
A. J. KUIPERS

UTRECHT, 5 Mei 1945

Op 5 mei 1945 werden posters opgehangen met een oproep voor jongeren tussen 15 en 23 jaar om zich aan te melden voor vrijwilliger hulpdiensten. Onder hen waren veel padvinders, padvindsters en katholieke verkenners. Ze helpen als gids, bij het regelen van verkeer en crowdcontrol tijdens optochten en feesten. Frits zat bij het Bureau voor Burgerlijke Diensten voor Jongeren die de hulpverlening coördineerde.

Na de oorlog in 1945 werd hij weer districtscommissaris en hielp bij de heroprichting van district Utrecht. Hij werd Hoofdkwartiercommissaris Verkenners bij het Nationaal Hoofdkwartier. In 1954 ontving hij de Zilveren gaai. Hij was leraar wis- en natuurkunde en hoogleraar bijzondere plantkunde.

Na de oorlog nam hij deel aan de 6e Wereld Jamboree in 1947 in Frankrijk. Hij was onderdeel van de contingentsstaf. Deze Jamboree zou oorspronkelijk in 1941 gehouden worden, maar ging door de oorlog niet door. De tweede keuze was om de jamboree te houden in 1946. Door

verschillende redenen, te weinig voorraden, moeilijke reis mogelijkheden en andere prioriteiten werd besloten om het nog een jaar uit te stellen. In 1947 werd de Jamboree alsnog gehouden en werd het thema “Peace Jamboree / Jamboree de la Paix” gebruikt (Vredes Jamboree).

Frits is overleden op 2 april 1995 in Leerdam.

Meer informatie

De Verkenner, april 1948
Jubileumnummer ter gelegenheid van het 30 jarig bestaan van de Dr. Hoogenhuyzegroep in Utrecht 1916 – 1946.
Jubileumkrant Dr. van Hoogenhuyze Groep 1966
Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 16, 1932, no 4, 1932 » 1932-04 - Pag. 10 | Delpher
Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 22, 1937, no 9, 1937 » 1937-10 - Pag. 8 | Delpher
Weest paraat; officiëel orgaan van de Nederlandsche Padvinders, jrg 27, 1945-1946, no 5, 1945 » 1945-09 - Pag. 9 | Delpher
Catalogus Professorum - Prof Detail (uu.nl)
Archieven.nl - Alle bestanden (NIOD Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies)
Hendrik Rozendaal (Het Utrechts Archief) - Het Utrechts Archief
Archief Nationaal Scoutingmuseum Baarn / Wereld Jamboree 1947 Frankrijk
Utrechtsche courant » 22 mei 1940 - Art. 23 | Delpher

[Utrechtsche courant » 18 jun 1940 - Art. 55 | Delpher Beeldbank]

Mensen in en om het N.H.K.

H.K.C. Dr F. P. Jonker

....tussen buitenspoor en microscoop....

De Hoofdkwartierscommissaris voor Verkenners van de N.P.V. is Dr F. P. Jonker. Dat korte zinnetje zegt wel veel, maar toch nog niet alles. Als je een beetje snugger bent aangelegd, heb je je meteen al afgevraagd, in de wat onze H.K.C. voor Verkenners nu eigenlijk doctor is.

Ik zal het je vertellen. Hij is doctor in de biologie. Je hoeft hem dus niet met „dokter" aan te spreken, wat je allicht wèl zou doen als hij medicijnman, of tandenpeuter zou zijn. Sterker nog: je hoeft tegen H.K.C. Dr Jonker niet eens „commissaris" te zeggen. Daar houdt-ie niet van. Zeg maar doodgewoon „hopman", want dat zeggen de jongens van zijn eigen troep, de Johan de Wittgroep te Utrecht, óók tegen hem.

Zo, dat weet je ook alweer. Hopman Jonker woont in Utrecht, en dat is helemaal niet toevallig, want hij is hoofdassistent aan het Botanisch Museum van de Rijksuniversiteit. Je snapt wel, dat ze daar een bioloog voor moeten hebben.

Toen hopman Jonker voor het eerst met de padvindersbeweging in aanraking kwam, woonde hij in Almelo, en in Almelo bestaat een roemruchte groep: de H.J.B.-groep. Je mag drie maal raden wat dat H.J.B. betekent, maar omdat je er toch niet achter komt, zal ik het maar zeggen: „Hollandse Jongens Bond". Klinkt een tikje ouderwetserig, nietwaar? Moderne groepen heten naar Montgomery of naar een van onze Prinsesjes. Je kunt dus met je klomp aanvoelen, dat die H.J.B.-groep al een hele tijd bestaat. Natuurlijk. Anders had hopman Jonker in 1924 geen verkenner van die groep kunnen worden.

De leider van de H.J.B.-groep was (en is!) hopman Dr J. van Beusekom, leraar plant- en dierkunde aan de Almelo'se H.B.S. Dr van Beusekom bekleedt die hopmansfunctie al van 1914 af. Je wordt er stil van als je daar over nadenkt.

Enfin, in 1924 kwam er dus een klein verkennertje in die groep. Dat verkennertje luisterde altijd met wijd-opengesperde oren als de hopman over zijn vak, de plant- en dierkunde, vertelde. En met het klimmen der H.B.S.-jaren rijpte in het brein van dat verkennertje, dat langzamerhand groeide tot een **verkenner** en op den duur zelfs P.L. werd, het plan om óók biologie te gaan studeren.

In 1929, met het H.B.S.-diploma solide in z'n binnenzak, reisde hij naar Utrecht om zich daar als student te laten inschrijven, en tegelijkertijd ging hij dienst doen als vaandrig in een troep te Amersfoort, hetgeen hij tot 1935 is gebleven. In 1933 volgde hij de Gilwell-cursus te Ommen, en in 1935 richtte hij te Utrecht de Johan de Wittgroep op, de groep waarvan hij ook thans nog steeds hopman is.

Om nog even bij de jaartallen te blijven. In 1937 werd hopman Jonker A.D.C. voor Verkenners en in 1940 werd hij wnd. D.C., hetgeen hij tot de opheffing in de oorlog is gebleven. In 1945 nam hij een werkzaam aandeel in de heroprichting van het district Utrecht en in datzelfde jaar verzocht Hoofdcommissaris Oosterlee hem om als H.K.C. voor Verkenners zitting te nemen in het Nationaal Hoofdkwartier.

Ziezo, ziehier dus de padvindersloopbaan van hopman Jonker „in a nutshell", zoals de Engelsen zeggen. Zijn padvindersloopbaan is wel heel nauw vervlochten met zijn maatschappelijke carrière. Het verkennen bracht hem in aanraking met de natuur, en het Twentse landschap biedt de nauwkeurige opmerker vele belangwekkende dingen. Als je daarbij bedenkt, dat zijn hopman er steeds op uit was om de liefde voor de levende natuur bij zijn verkenners aan te kweken, dan is het heel goed te begrijpen dat daaruit het verlangen tot verdere studie voortspruit. Zo ging het met hopman Jonker. Hij voltooide zijn studie in een vlot tempo en promoveerde daarna op een proefschrift met een voor leken volslagen duistere titel.

En nu kun je hem, als hij tenminste niet op stap is om in de Nederlandse veenlandschappen geheimzinnige wetenschappelijke dingen te doen, vinden in het Botanisch Museum aan de Lange Nieuwstraat te Utrecht. Hij pleegt daar te werken in een kamer waarvan de wanden bedekt zijn door grote stellingen met cartonnen dozen, die allerlei gedroogde planten bevatten. Voor hem staan twee microscopen en een schrijfmachine en er liggen altijd een stuk of wat opgeslagen boeken binnen zijn bereik.

Als hij daar zo zit, met zijn witte jas aan, heeft hopman Jonker wel iets wetenschappelijks, maar „in burger" zou je hem gemakkelijk voor een gymleraar of een rechts-binnen van een bekende voetbalclub kunnen verslijten.

Een linke snaak kan uit z'n hoofd uitrekenen, dat iemand die zich aan de biologie wijdt, in eerste instantie twee kanten uit kan. Hij kan zijn aandacht speciaal richten op dieren of op planten. Hopman Jonker houdt het op de planten. Hij is vooral gespecialiseerd in de flora van Suriname en in de historische ontwikkeling van de plantengroei in ons land.

Over Suriname willen we het nu niet hebben. Hopman Jonker is er zelf nooit geweest en zijn studiemateriaal uit dat gebied wordt door verschillende wetenschappelijke expedities voor hem meegebracht. Maar voor het onderzoek naar de geschiedenis van de Nederlandse flora verzamelt hij doorgaans zelf zijn materiaal.

Weet je, dat het mogelijk is om vast te stellen hoe de plantenwereld in Nederland er vele duizenden jaren geleden heeft uitgezien? De verschillende lagen van onze aardkorst hebben een belangwekkende historie te vertellen. Men kan van die lagen nauwkeurig vaststellen hoe oud ze zijn. Als je op school al eens iets over geologie hebt gehoord, weet je dat wel.

Nu gaat Hopman Jonker af en toe met zijn medewerkers eens in onze aardkorst prikken. Ze hebben daarvoor een boorinstallatie, waarmee ze op bepaalde diepten grondmonsters kunnen nemen.

Die grondmonsters worden in het laboratorium onderzocht, en daar komen dan allerlei plantenresten uit te voorschijn. Heb je bijvoorbeeld een handje vol aarde uit de ijstijd, dan zul je daar overblijfselen van toendra-planten in kunnen aantreffen. Aan de hand van de vruchten-, zaden en stuifmeelkorrels, die in zo'n grondmonster van een bepaalde aardlaag gevonden worden, kan men zich een beeld vormen van de plantengroei die in die periode van duizenden jaren her de aarde bedekte. Interessant, nietwaar?

„Het is fascinerend werk", zegt Hopman Jonker er zelf van, en dat kun je je als leek best voorstellen.

Ik ben Hopman Jonker, om dit artikeltje in „De Verkenner" te kunnen schrijven, in zijn werkvertrek gaan opzoeken en het heeft weinig gescheeld of we waren aan een gesprek over de padvindersbeweging helemaal niet meer toegekomen. Er ging daar een wereld voor mij open, waarvan ik het bestaan ternauwernood vermoed had.

Maar ik was in de eerste plaats gekomen voor een gesprek met de H.K.C. voor Verkenners, de man die in onze beweging de koers voor het verkenningswerk moet aangeven, en ik ben er ten leste toch in geslaagd om hem een paar uitspraken te ontlokken, die zeker van belang zijn.

Ja, wat vráág je als interviewer aan een H.K.C. voor Verkenners? Het ligt voor de hand, dunkt me. Onze beweging moest, toen de oorlog voorbij was, practisch weer van de grond af worden opgebouwd en het is misschien daardoor, dat je de „oudgedienden" tegenwoordig zo vaak over „die goeie ouwe tijd, toen **wij** nog verkenner waren", hoort spreken. Hoe zit het nu eigenlijk? Zijn we erop achteruit gegaan in deze periode van wederopbouw?

Hopman Jonker heeft daar een zeer besliste mening over, die ik hier met het grootste plezier woordelijk weergeef:

„De na-oorlogse verkenner is beslist niet minder dan de vóór-oorlogse. Misschien liggen zijn liefhebberijen en zijn belangstelling anders, maar hij is zeker óók tot grote daden in staat. Onze N.P.V. heeft zich enorm uitgebreid. Er zijn vele nieuwe troepen, die nog helemaal geen historie en geen traditie hebben, maar die tòch gelijk óp moeten werken met de oude kern. Dat kan alleen, als wij ons allen terdege oriënteren op het systeem dat Baden Powell ons geschonken heeft. Iedere jongen en iedere leider moet trachten grondgedachte van het padvindersleven te vinden en aan te passen aan de tegenwoordige tijd. We moeten gezamenlijk één lijn volgen en trachten, betere padvinders te worden. Het buitenspoor ligt voor ons allen open. Straks, op de grote patrouillewedstrijden, zullen we weer kunnen zien hoe ver we in het afgelopen jaar gevorderd zijn. Ik heb daar geen hard hoofd in!"

„Wel, als onze H.K.C. voor Verkenners zo spreekt, dan kun je er gerust op zijn, dat er muziek in zit. Zorg, wáár je ook bent, in Delfzijl of in Breskens, in Kerkrade of in Den Helder, dat zijn verwachtingen niet beschaamd worden!

Dit verhaal is onderdeel van *Scouts in de oorlog*, een verzameling verhalen als eerbetoon aan al die (oud) scouts die zich ingezet hebben voor onze vrijheid en hulp aan de medemens of die slachtoffer werden van oorlogsgeweld, in Nederland en het verre oosten. Met de verhalen willen we inspiratie bieden aan de scouts van nu, in hun wekelijkse activiteiten en als voorbereiding op hun bijdrage aan lokale herdenkingen. Kijk op http://vrijheid.scouting.nl voor meer informatie en alle andere verhalen.